

วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

จังหวัดสตูลมีงานประเพณีที่สำคัญได้แก่ งานแข่งว่าวประเพณี งานประเพณีลอยเรือของชาวเกาะหลีเป๊ะ พิธีเข้าสู่สู่นัต วันฮารีรายอ เป็นต้น

ประเพณีการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสตูล การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมสตูลมีลักษณะคล้ายคลึง กับมุสลิมจังหวัดอื่นๆ ผู้ชายนิยมนุ่งโสร่ง หรือที่เรียกว่า “ปาแลกัตหรือ ปาลีกัต” เสื้อที่สวมอาจใช้เสื้อเชิ้ตแขนยาว หรือ เสื้อแขนกระบอกตัดด้วยผ้าแพรหน้าอกผ้าลึกลงมาถึงกลางอก เรียกเสื้อแบบนี้ว่า “ตะโลละบลางา” สวมหมวกกลมสีขาวหรือหมวก “ซองเกาะ” สีดำสำหรับผู้ชายมุสลิมที่มีเชื้อสายเจ้าเมือง หรือฐานะดีจะสวมกางเกงขาบานทำจากผ้าแพรหรือผ้าเนื้อนุ่มอย่างดี เวลานุ่งจะใช้พันทบเอาไว้ สวมเสื้อตะโลละบลางา สวมหมวกซองเกาะที่สีเข้ากับชุด บางครั้งอาจใช้ผ้าพันโพกศีรษะหรือ “ตะงูโลละ” แทนหมวก การใช้ผ้าพันโพกศีรษะ จะแตกต่างกันตามฐานะและตระกูลบางครั้งผู้แต่งอาจเห็นบกริช ด้วยก็ได้ ส่วนสตรีนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อแขนยาวทรงกระบอกตัวเสื้อยาวถึงใต้สะโพก ผ่าอกถึงกลางลำตัว เรียกว่าเสื้อ “กะบายาลาโปีะ” หรือ กะบายาแบบตัวยาว หากตัวเสื้อสั้นถึงกลางสะโพก ผ่าอกตลอดเรียกว่า “กะบายาแปะเซ” สมัยก่อนนิยมใช้กระดุมทำด้วยทองคำ ทำเป็นรูปดอกไม้รูปผีเสื้อ กลัดติดไว้ ๕ เม็ด มีสร้อยทองร้อยติดไว้ทุกตัวเรียกกระดุมนี้ว่า “เกรอซัง” หรือ “กรอซัง” จึงมีชุดแต่งกายแบบ “กรุง” และ “บันดุง” นอกไปจากชุดกะบายาลาโปีะแต่ทุกวันนี้สตรีมุสลิมนิยมแต่งกายแบบมิดชิดตามหลักศาสนาจึงปกปิดอวัยวะทุกส่วนของร่างกายยกเว้นใบหน้า และฝ่ามือที่เรียกว่า “ชุดฮีญาบ” ซึ่งเป็นชุดหลวมๆมีผ้าคลุมศีรษะถึงหน้าอกสวมรองเท้า ถักเท้าด้วยมักเห็นสตรีแต่งกายชุดฮีญาบในชีวิตประจำวันทั่วไป

ประเพณีการเข้าสู่สู่นัต (มาโชะยาวิ)ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสตูลการเข้าสู่สู่นัตเป็นพิธีกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของมุสลิมถือกันว่ามุสลิมที่แท้จริงต้องเข้าสู่สู่นัต ถ้าไม่เข้าถือว่าเป็นคนมุสลิมที่ไม่สมบูรณ์ไม่บริสุทธิ์แม้จะมีภรรยาภรรยา ก็รังเกียจ พิธีเข้าสู่สู่นัตจะกระทำระหว่างอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุประมาณ ๑๖ ปี การเข้าสู่สู่นัต คือการขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศของผู้ชายออกเพื่อให้สะดวกในการรักษาความสะอาดซึ่งเป็นหนึ่งในหลายเงื่อนไขของการละหมาด ในการทำพิธีเข้าสู่สู่นัตเจ้าภาพนิยมจัดเลี้ยงอาหารเชิญแขกมาร่วมพิธีการเข้าสู่สู่นัตคราวหนึ่งจะมีเด็กผู้ชายร่วมสู่นัตประมาณ ๕-๑๐ คนทุกคนต้องเตรียมผ้าขาวม้าคนละ ๑ ผืน ใช้สำหรับนุ่งหลังการเข้าสู่สู่นัตแล้ว

ประเพณีลอยเรือของชาวเกาะหลีเป๊ะในจังหวัดสตูล เนื่องจากว่าที่เกาะหลีเป๊ะในหมู่เกาะอาดัง-ราวีมีชาวเลอาศัยอยู่ไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ คน ชาวเลจะจัด พิธีลอยเรือขึ้นปีละ ๒ ครั้ง คือในเดือน ๖ (พฤษภาคม) และเดือน ๑๑ (พฤศจิกายน)จุดมุ่งหมายในการทำพิธีลอยเรือ เพื่อลอยบาปทุกข์โศกโรคภัยให้หมดสิ้นและเพื่อเป็นการเสี่ยงทายในการประกอบอาชีพคือจากทิศทางและลักษณะการลอยของเรือถ้าเรือลอยออกไปไม่ถูกคลื่นซัด เข้าหาฝั่งคือลอยตามปกติแสดงว่าชาวเลจะมีโชคดีการทำมาหากินไม่ฝืดเคืองแต่ถ้าเรือจม และถูกคลื่นซัดเข้าหาฝั่งก็เป็นเครื่องบอกเหตุว่าปีนั้นจะประสบโชคร้ายจากภัยธรรมชาติขึ้นตอนงานประเพณีลอยเรือของชาวเล

วันที่ ๑ ของงาน คินวันขึ้น ๑๔ ค่ำเดือน ๖ หรือ เดือน ๑๒ ตอนเช้าทุกบ้าน จะทำขนมต่าง ๆ เช่นข้าวเหนียวเหลียง ต้มข้าว ขนมเทียนเพื่อจะไปเซ่นไหว้พอดกบาย ประมาณ ๑๕.๐๐ น. หมอประจำหมู่บ้านพร้อมกับลูกบ้านจะมาพร้อมกันที่ศาลเจ้าอยู่ติดกับสุสาน(ชาวเกาะเรียกว่า ลาหวาด) ทุกคนจะต้องตั้งเครื่องเซ่นไหว้พร้อมกับเทียนครอบครวละ ๑ เล่ม เพื่อที่จะให้หมอประจำหมู่บ้านดูเปลวเทียนของแต่ละครอบครวว่าจะเป็นเช่นไรในการทำพิธีนี้จะมีเครื่องเซ่นไหว้ของหัวหน้าหมู่บ้านหรือของหมอประจำหมู่บ้าน ๑ ชุด ที่จะต้องทำอาหารพิเศษ คือ จะมีเครื่องสุกดิบ ๑ ชุด และข้าวเจ็ดสี ๑ ชุดเพื่อจะบวงสรวงสิ่งที่ดีและไม่ดี

เสร็จพิธีบวงสรวงแล้วจะมีรำมะนา เพื่อขอพรอย่างน้อย ๗ เพลงดีและไม่ดีเสร็จพิธีบวงสรวงแล้วจะมีรำมะนาเพื่อขอพรอย่างน้อย ๗ เพลงวันที่ ๒ ของงาน คืบวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ หรือเดือน ๑๒คณะกรรมการจะแบ่งคนออกเป็น ๒ ชุด ชุดที่ ๑ เป็นชุดตัดไม้ระกำมาทำเรือ ชุดที่ ๒ เป็นชุดตัดเสาเอกและมาสเรือ(กระดุกงูเรือ) ก็จะดำเนินการต่อเรือชาวบ้านทั้งเด็กและผู้ใหญ่ก็จะสนุกสนานกับการเต้นรอนเง็งและรำวงจนกว่าเรือจะเป็นรูปเป็นร่างและเสร็จพอตกลงคืนการแสดงจะเปลี่ยนเป็นการรำมะนารอบเรือที่ประกอบเสร็จแล้วจะมีการรำวงสนุกสนานกันจนใกล้สว่างประมาณตี ๔ - ๕ หมอประจำหมู่บ้าน ก็จะทำพิธีจุดเทียน พร้อมกับลูกบ้านอธิษฐานกับเทียนที่ปักไว้ในเรือของแต่ละครอบครัว ๆ ละ ๑ เล่ม พอได้เวลาก็จะลอยเรือลงทะเลวันที่ ๓ ของงาน คืบวันแรม ๑ ค่ำ ตอนเช้าพอลงจากลอยเรือแล้ว จะมีคณะกรรมการชุดหนึ่งไปตัดไม้จะทำคล้าย ๆ กับไม้กางเขน มีคณะรอนเง็งนำขบวนแห่ออกมาจากป่าเหมือนกันและเอาไม้กางเขนนี้มาปิดบริเวณงานชาวบ้านก็จะรำรอนเง็งและรำวงจนตกละคร พอค่ำจะเปลี่ยนเป็นรำมะนารอบไม้กางเขนและชาวบ้านก็จะนำน้ำใส่ภาชนะมาตั้ง บริเวณไม้กางเขน หมอประจำหมู่บ้านก็จะใช้เทียนจุดบริเวณน้ำที่ชาวบ้านมาวางไว้เพื่อว่าน้ำนี้จะเป็นน้ำมนต์เอาไว้ล้างหน้าล้างตาตอนเช้าเมื่อเสร็จพิธี ประเพณีลอยเรือของชาวเลแห่งเกาะหลีเป๊ะ ในจังหวัดสตูลซึ่งจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี